

Staten och husmoderrörelsen

av

Gertrud Wiklund

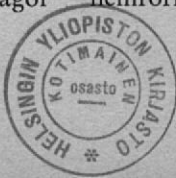
Då det svenska husmoderförbundet bildades 1918 kan man säga att det nästan direkt utgick ur en krisföreteelse, den s. k. folkhushållningskommissionens kvinnorråd. De kvinnor som av staten tillsatts för att handha de uppgifter, som kommo på detta råds lott, blevo de som togo initiativet till vårt förbund, och som också under en lång följd av år voro de ledande inom detta förbund. Då detta kvinnorråd inom folkhushållningskommissionen var en statlig institution var det kanske ej så märkvärdigt att starten av det svenska förbundet skedde med hjälp av statliga medel. Folkhushållningskommissionens ordförande, dåvarande överståthållare Elmqvist utverkade nämligen att en summa av 3,500 kr. ställdes till det nya husmoderförbundets förfogande. (3,500 kr. voro ju ej så mycket värda då som nu). Vår organisation hade således vid sin start den svenska statens bevågenhet, men fick sedan under en lång följd av år kämpa sig fram med enbart egna medel och dess arbetsmöjligheter voro för den skull mycket begränsade. Så småningom hade vi dock trots våra stora ekonomiska svårigheter genom vår verksamhet lyckats arbeta oss fram till en ställning som av staten ansågs vara sådan att vi återigen voro förtjänta av ett ekonomiskt understöd. Vi erhöilo år 1932 nämligen anslag för viss upplysningsverksamhet av s. k. lotterimedel.

Då man ställes inför uppgiften att försöka klarlägga sitt lands husmoderrörelse i dess ställning och förhållande till staten kan det i vissa avseenden bli ganska svårt att med säkerhet konstatera, huruvida verklig ömsesidig påverkan har rätt eller råder i frågor, som för opinionsbildning upptagits av landets husmoderförbund, och som senare eller samtidigt varit föremål för statens åtgärder. Lättare är det att konstatera det förtroende, som från statens sida visats rörelsen och det anseende hos myndigheterna som förbundet genom sin verksamhet kan ha skaffat sig.

Även om det är långt ifrån det svenska husmoderförbundet att vilja taga sig någon ära av eventuell inverkan på beslut, som fattats i vår riksdag i frågor, som samtidigt haft förbundets stora intresse, och där även från vår sida arbetsinsatser gjorts, så kan man ändå konstatera, att de flesta av de spörsmål, som i svensk politik på senare tider varit de mest brännande och som haft både regerings, riksdags och folkets intresse varit de verkligt aktuella frågorna inom förbundet alltifrån dess tillkomst. Det är ju vårt skrämmande läge befolkningspolitiskt sett, som gjort de frågor, som vi vilja kalla de verkliga kvinnofrågorna, de som beröra det djupast fundamentala i vårt liv, vår uppgift för släktets fortbestånd och de frågor

som beröra problemet hur vi skola kunna fostra ett nytt släkte till friska, livsdugliga och harmoniska människor till tidens verkliga inrikespolitiska frågor. Och dessa problem äro också just de, som det svenska förbundet alltid sett, och alltjämt ser som sina väsentliga arbetsområden och där vi hoppas att kunna vara till hjälp och vägledning för förbundets medlemmar. Att vårt förbund så kanske blivit en av vårt lands i tiden mest aktuella och mest befogade kvinnoorganisationer ha vi till stor del att tacka våra främsta ledares sunt radikala framsynthet, som från början lett den svenska rörelsen in på vägar, som visat sig vara bärkraftiga och tidsenliga. Fru Lilliehöök brukar ibland på skämt säga att hon är glad att vi äro radikala. Det är ju långt ifrån att hon menar att vårt förbund skulle taga ställning till den ena eller andra partipolitiska uppfattningen eller att vi på något sätt skulle engagera oss för en viss åskådning. Däri ligger ju bara att man försöker att med öppen och fördomsfri blick se det som kommer fram i tiden, ej rades för att acceptera det som är nytt, om förnuftet säger att det är bärkraftigt och ej heller rades för att riva det gamla, som ej längre kan bestå och ej har värde i tiden. Skall vi som förbund kunna göra någon insats i vår tid som ju rider fort, så måste vi inte bara följa med utan också självmant bereda väg för det som är livsdugligt och bra, acceptera det som förnuftet säger är nödvändigt, men som kanske står i rätt så stor kontrast med gamla tänkesätt och gammal livsföring. Endast så få vi en tillfredsställande lösning på våra svåra problem. Det är denna vilja till fördomsfri granskning av så att säga moderna företeelser, som vi kalla radikal inställning till tidens problem.

Jag har sagt att de i vårt land nu verkligt aktuella inrikespolitiska frågorna äro de som haft det svenska husmoderförbundets intresse alltifrån det förbundet bildades och att vi också kan se, framför allt under de senaste åren, att det genom de olika statsmakternas försorg fattats beslut och vidtagits åtgärder, som förverkliga många av de önskemål, som varit vårt förbunds. Det svenska förbundets arbetslinjer äro om än helt naturligt av mångskiftande art ändå ganska enhetliga och följa så att säga en bestämd linje. De äro, de flesta av dem, djupast sett och till sina yttersta konsekvenser arbetslinjer som syfta att vara omvårdande om människorna både fysiskt och psykiskt. Och det är i denna djupa avsikt, som vi våga säga att vårt förbunds arbetslinjer löpa jämsides eller sammanfalla med den svenska statens. Det är klarläggandet av vårt allvarliga befolkningspolitiska läge som gör att våra hemförhållanden, att vårt folks kroppsliga och and-

liga hälsa fått en plats i vår politik. Hemkvinnans och barnets problem komma sålunda i blickpunkten, en helt ny mentalitet arbetar sig fram och har i viss mån också vunnit terräng. Den nämligen att familjebildning och barnafödande ej är ett privatintresse utan ett statsintresse. Och det är denna synpunkt, som mer och mer ligger till grund för åtgärder som vidtagits, för förslag som ställas och för utredningar som beslutas. Det blir den av staten tillsatta befolkningskommissionen, som får till uppgift att i en lång rad betänkannden komma med förslag, som äro avsedda att utgöra lättnader i förhållanden, som intimt eller medelbart beröra kvinnorna i deras uppgift för släktets fortbestånd. Många av dessa befolkningskommissionens betänkannden och även andra betänkannden ha legat till grund för kungl. propositioner, som liksom en hel del i riksdagen framkomna motioner syfta till lättnader för barnafödande och familjebidrag, förbättrade bostadsförhållanden, effektivare förebyggande vård, bättre friskvård o.s.v. Vi ha fått fri förlossningsvård, förebyggande mödra- och barnavård, s.k. moderskapspenning å 90 % av Sveriges barnafödande mödrar, mödrahjälp, som är avsedd att hejda abortering, barnpensionering, skattelindring för barnrika familjer och bosättningslån. Allt åtgärder i avsikt att främja familjebildning och barnafödande. Och som förebyggande hälsoåtgärder anse vi de stora summor, som varje år anslås till förbättrade bostadsförhållanden, den folktandvård vi ha fått och de statsmedel som ges till barnbespisning å ekonomiskt mindre välplacerade barn i våra folkskolor, med flera åtgärder. Jag har här tagit fram några av de väsentligaste åtgärderna i befolkningspolitiskt hänseende från statens sida under de senaste åren, och har härmed velat ge exempel på i vad mån vårt husmoderförbunds arbetslinjer och intresseområden sammanfalla med statliga åtgöranden. — Jag skulle nu vilja beröra några frågor där vi gärna tro att vårt förbund genom opinionsbildning och genom framställda krav på ett mera påtagligt sätt påverkat ärendenas gång. Det blir då i första hand det stora problemkomplex vi kunna kalla landsbygdens kvinnors, där vi tro att vår insats på något sätt varit impulsgivande. Att vårt förbund på ett särskilt sätt kommit att intressera sig för denna kvinnogrups livsförhållanden få vi i första hand tillskriva vår förbundsordförandes stora och naturliga intresse för landsbygden och dess problem. Då vi efter en lyckligt genomgången ekonomisk kris, av staten tillerkändes s.k. lotterimedel 3 år å rad till ett sammanlagt belopp av 38,000 kr. kunde vi på allvar börja förverkliga våra önskemål att arbeta för landsbygdshemmen. Med dessa lotterimedel kunde våra länsförbund ordna kurser över hela vårt land. Programmen för dessa kurser togo särskilt sikte på landsbygdens förhållanden och på dess kvinnors behov. Genom dessa kurser har så att säga bland förbundets medlemmar aktualiserats ett intresse, som har fått en stor räckvidd och som vi tro oss våga säga ha fått påtagliga följder. Det var naturligtvis ändå klart för oss att även om vårt förbund med dessa kurser kunde utträtta en hel del, så kunde denna vår verksamhet endast bli en liten, liten del av det upplysningsarbete som behövdes. Denna vår verksamhet kunde ju aldrig bli kontinuerlig eller på något sätt genomplöjande. En sådan kontinuerlig upplysningsverksamhet måste ha andra så att säga mera ordnade förhållanden. Vi kan ju visserligen säga ha

den i de skolor, som finnas för vår landsbygdsungdom och som enligt kungl. proposition till årets riksdag föreslås få en förlängd och utökad verksamhet. Men det gäller ju också att med en ständig upplysningsverksamhet nå inte bara de unga kvinnorna utan även de äldre, isynnerhet i en tid, då livsföringen och arbetsförhållandena undgår en så stor och genomgripande förändring. Det gällde därför att hos statsmakterna väcka förståelse för nödvändigheten av en dylik mera ordnad verksamhet och den borde bedrivas av våra hushållningssällskap, som äro nästan officiella myndigheter med stora statsanslag, och som ha jordbrukets konsulentverksamhet om hand. För anställandet av manliga konsulenter som verka på de manliga arbetsområdena har det länge funnits starkt intresse inom våra hushållningssällskap och det skall i ärlighetens namn sägas att en del av dem som t.ex. trädgårds- och smådjurskonsulenterna hjälpa även kvinnorna i deras arbete. Men för jordbrukarkvinnornas arbete inom hemmet har intresset från dessa sällskaps sida varit ringa tills på allra sista tiden. Proportionerna mellan manliga och kvinnliga konsulenter har varit synnerligen ojämn. Att försöka förmå Hushållningssällskapen att anställa kvinnliga s.k. hemkonsulenter blev därför, ansågo vi ett av vårt förbunds uppgifter och under många år ha vi ständigt återkommit med detta krav, att Hushållningssällskapen skulle av sina tilldelade statsmedel anställa kvinnliga konsulenter. Att väcka intresset för denna sak har haft sina svårigheter, men sedan riksdagen i fjol anvisade medel å sällskapen särskilt för detta ändamål kan nu varje län få åtminstone en sådan konsulent. Vi tro att vår målmedvetna strävan har förberett och påskyndat saken. En kvinnlig byråchef inom lantbruksstyrelsen under vilka dessa konsulenter verksamhet såväl som all undersökning av förhållanden, som beröra landsbygdens kvinnor skulle sortera, är ett av vårt förbunds krav och önskemål, som alljämt ännu ej realiserats, men vi göra väl med denna angelägenhet som med konsulenterna, vi återkomma och återkomma tills vi tillsammans med andra intresserade nått det resultat vi äsyfta.

På ett annat område, där vi nog med ganska stor säkerhet våga säga att vi visserligen inte ensam, utan i samarbete med andra kvinnoorganisationer, påskyndat utvecklingen och kanske framför allt väckt spörsmålet, är det som berör husmödrarnas fritids- och arbetsförhållanden. Detta är ju en fråga som inte enbart gäller lanthusmödrar utan även stadshusmödrar, men vårt förbunds insats har nog i första hand i denna fråga varit riktad på jordbrukarhemmens kvinnors arbete och fritidsförhållanden. Sommaren 1936 anordnade Svenska Slöjdföreningen en utställning, som kallades Fritiden, i den sydsvenska staden Ystad. Man kan ju tycka att människorna skulle ordna sin fritid själva, men tiderna ha nog visat oss, att folken få gåvor, som de inte alltid äro beredda att använda och som de ej utan hjälp kunna avnjuta. Det har t.ex. i vårt land dröjt 20 år innan kvinnorna på allvar förstått vad den stora gåvan fullt medborgarskap betyder, och hur de skola använda den. Likaså få vi nu börja lära oss, hur vi skola använda den stora gåvan som heter fritid och därför har man ordnat denna utställning. Att man här borde göra klart för allmänheten, hur husmödrarna i vårt land har det med arbetsförhållanden och fritid eller i många fall brist på fritid, stod klart för oss. Det var de tre stora kvinno-

förbund, som man kan säga har det gemensamt, att de äro förbund rekryterade av husmödrar, Sveriges Husmoderföreningars Riksförbund, Sveriges Socialdemokratiska kvinnoförbund och Svenska Landsbygdens kvinnoförbund, som tillsammans ordnade avdelningen »Hemmet och fritiden». Naturligtvis berörde denna avdelning hemkvinnan i allmänhet, arbets- och fritidsförhållanden, men man tar nog inte miste, om det blev bevisen för lanthusmödrarnas dåliga ställning, som i detta avseende gjorde det starkaste intrycket. Man fick där konstaterat den orimliga arbetstid, som dessa husmödrar ha och även de svåra förhållanden under vilka de arbeta. Utställningen propagerade även för positiva riktlinjer i denna fråga inte bara för lanthusmödrarna utan för husmödrarna i allmänhet, både de dubbelarbetande i städer och mindre industrisamhällen och de enbart i hemmen arbetande. Det är inte frågan om, att inte både klagörandet av de många gånger orimliga arbetsförhållanden, som råda för de i hemmen arbetande kvinnorna och de krav som denna utställning gav uttryck för, haft påtaglig verkan. Intresset kring denna fråga har sålunda blivit både stort och allmänt och i de senaste riksdagarna har motioner i saken framlagts och till sist har statsmedel anslagits, i fjol 5,000 kr. och i år 20,000 kr. till en försöksverksamhet för husmoderssemester. Denna försöksverksamhet handhaves av den av staten tillsatta fritidsutredningen och vårt förbund har fått tillsätta en medlem i de nämnder som biträda fritidsutredningen med denna försöksverksamhet för husmoderssemester. Även de andra krav, som ställdes i detta sammanhang som vatten och avlopp i landsbygdens bostäder, kollektiva tvättstugor, bättre yrkesutbildning, gemensamma måltidstimmar, barnparker i städerna och till sist hemarbetets rationalisering, ha i hög grad vunnit både ett allmänhetens och statsmakternas intresse. Att dessa spörsmål ej så fort skulle slagit igenom som de nu gjort, tror jag vi med säkerhet våga säga, om inte dessa tre kvinnoförbund tagit saken om hand, och med glädje kunde vi konstatera att »samarbetet mellan sakligt inställda människor (i detta fall kvinnor) av olika politisk uppfattning lett till skapandet av utställningens mest agitatoriska avdelning» som Gotthard Johansson skrev i Form. Det är ju givetvis inte bara husmödrarnas fritidsförhållanden som varit föremål för allmänhetens och statsmakternas intresse, utan det är ju helt naturligt att detta spörsmål blott varit en detalj, fast en viktig sådan i ett stort problemkomplex, husmödrarnas arbetsförhållanden. Dessa hemkvinnornas arbetsförhållanden äro i Sverige såväl som i de flesta andra länder utav den art, att de naturligtvis kräva inte bara intresse utan även åtgärder från det allmännas sida. Jag behöver ju ej gå in på alla de faktorer och förhållanden, som här kunna vara orsaken, de äro förmodligen ganska ensartade för oss alla, vad här är av intresse är i vad mån det allmänna ansett sig böra ta itu med problemen. Och för Sveriges vidkommande kunna vi både tacksamt och med glädje konstatera, att de som makten hava i riksdag och regering ha ett verkligt stort intresse för allt vad som hänger samman med de hemarbetandes arbetsförhållanden, väl vetandes att hemmen är vårt samhälles naturliga utgångspunkt. I våra senaste riksdagar ha ett flertal motioner väckts, som avse att åstadkomma förändringar just i de hemarbetandes arbetsförhållanden. Vi ha haft två olika motioner om våra besvärliga

måltidsanordningar, som båda välvilligt upptagits av kamrarna. Den tidigare har lett till en utredning, som ligger i vår socialstyrelse. En i år har lett till en uppmaning till landshövdingensämbetena att taga saken om hand. Utan tvivel har de upprepade aktioner, som vårt förbund haft i denna fråga väckt både ett allmänt och statsmakternas intresse för saken. Och när denna fråga första gången 1935 behandlades i riksdagen var en av vårt förbunds styrelsemedlemmar kallad att inför utskottet redogöra för vår inställning till saken och de åtgärder som vidtagits av oss. Vilket vi givetvis betrakta som ett bevis på förtroende för våra synpunkter. Det har upprepade gånger, även vid årets riksdag framlagts motioner om ordnandet och utökandet av möjligheter för unga kvinnors hemvårdsutbildning. Om denna fråga kommer att bli föremål för utredning hoppas vårt förbund givetvis att få bli medarbetande i denna och få komma med de särskilda synpunkter vi ha i denna sak, när det gäller en allmän medborgerlig bildning i våra skolor, alltifrån botten-skolan upp till den utbildning, som är avsedd på högre stadium. Vid årets riksdag har även framlagts en motion om ökat anslag till hemhjälpverksamhet först och främst till s.k. hemsysterutbildning. Detta är en verksamhet, som vi tro kommer att få allt större betydelse. Den är ju avsedd att i ekonomiskt svagare hem ge hjälp vid sjukdomsfall och andra nödlägen och då många gånger just när hustrun blivit sjuk. Förbundet har haft och har alltjämt ett särskilt intresse för denna verksamhet och har under lång tid ekonomiskt bidragit till den. Initiativet till den har utgått från medlemmar inom vårt förbund och även om den varit en fullt självständigt arbetande organisation, har den haft ett intimt samarbete med förbundet och så att säga hjälpts fram genom detta samarbete. Behovet av denna verksamhet kommer säkerligen att bli allt större då den vanliga hemhjälp blir allt mer och mer sällsynt. Och det kommer kanske att gå så att utbildningen av denna arbetskraft får mer statshjälp och att anställandet av dessa s.k. hemsystrar blir en allmän angelägenhet från att från början mest ha varit de lokala husmodersföreningarnas. Vi ha dessutom sådana motioner vid årets riksdag, som om statsbidrag ur vissa fonder för anordnande av semester åt landsbygdens husmödrar, om åtgärder att bevara den kvinnliga ungdomen åt hemmen och andra, som alla taga sikte på förbättrandet av hemkvinnornas arbetsförhållanden. Även från statens sida har initiativ tagits för att åstadkomma lättnader i detta avseende, även om de ännu äro antingen på utredningens stadium eller föreligger i form av kommittéförslag. Jag nämner här hembiträdesutredningen, som alltjämt är i arbete, men som väl ganska snart kommer mid sitt slutbetänkande om anställnings- och fritidsförhållanden. Den har förut framlagt två andra betänkanden, som behandla andra sidor av problemet. Innan staten tog hand om denna fråga, hade det svenska husmodersförbundet tagit upp spörsmålet. Vi ansågo helt naturligt att det låg inom förbundets arbetsområden att försöka göra något för att höja detta yrke och därmed göra det mera eftertraktat. Men för att kunna göra något måste vi ha ett underlag och vi föranstaltade därför inom egna led en utredning, som gällde arbetstidens längd, fritids- och bostadsförhållanden. När sedan den statliga hembiträdeskommittén tillsattes, lade kommittén förbundets utredning till grund för sin.

Vi fingo även tillfälle att föreslå en medlem i denna kungliga kommitté. För inte så länge sedan har en annan kommitté framlagt ett betänkande, som om det kommer att ligga till grund för förslag till riksdagen, kommer att tillgodose många av hemkvinnornas, framför allt landsbygdens önskemål, och som kommer att åstadkomma stora förbättringar för landsbygdens hem. Enligt detta skulle ett 50-tal mönsterbostäder, lika många särskilt konstruerade även ambulerande modelltvättstugor, byggnadskonsulenter hos varje hushållningssällskap, standardkonstruktioner för vatten-, avlopps- och värmeledningar samt ett särskilt institut för hemarbetets rationalisering bli de viktigaste statliga stödåtgärderna för att modernisera och underlätta det husliga arbetet i gammaldags byggda bondgårdar och mindre lantbrukarhem. Det är ju givet att vårt husmoderförbund med intresse kommer att följa utformningen av dessa förslag, då de så helt sammanfalla med de åtgärder, som vi ansett nödvändiga och ofrånkomliga för att öka förståelsen för hemarbetets betydelse och neutralisera de faktorer, som verkat synnerligen ofördelaktigt på kvinnornas arbetsförhållanden i de mindre lantbrukarhemmen, och som säkerligen också äro orsaken till det mindre jordbrukets dåliga bärighet och ungdomens flykt från landsbygden. Vi ha stor anledning att glädja oss åt förslag om dylika åtgärder. Och då hemarbetets rationalisering är en av förbundets just nu mest aktuella arbetsuppgifter, är det ju givet att vi med stor tillfredsställelse hälsa förslaget om ett statligt institut för denna arbetsuppgift.

Jag har här med en del exempel velat visa hur det svenska förbundets arbetsuppgifter och stora intressen i grunden sammanfalla med de åtgärder, som både det allmänna medvetandet och statsmakterna anse äro de, som på det bästa sättet skulle hjälpa hemkvinnorna i deras just nu på grund av många faktorer så tunga arbetsförhållanden. Vi skulle säkert kunna peka på flera exempel. Jag vill blott ännu nämna ett par, där staten nu kommer med förslag och där förbundet tidigare haft uppe frågorna och sökt föra fram dem. Det gäller lagförslaget om tillsättandet av barnavårdman för vissa barn inom äktenskap, särskilt s.k. skilsmässobarn. Utredningen om rätten till skattebefrielse beträffande avliden persons inkomst och förmögenhet samt inrättandet av barnavdelning vid de s.k. centrallasarettens, alla frågor som förbundet under rätt så lång tid sökt skapa opinion och gehör för. Om jag här nu med det jag sagt har försökt klarlägga det svenska husmoderförbundets ställning till den svenska staten och vi av det som anförts tro oss våga säga att i anspråkslösaste fall våra synpunkter på hemmets tidsproblem sammanfalla med statens och med mera anspråksfullhet att vi i någon ringa mån med våra initiativ och synpunkter påverkat beslutande myndigheter, så vill jag till sist med några ord säga något om påtagliga bevis på det anseende vårt förbund åtnjuter på officiellt håll.

Det är ofrånkomligt att en god ekonomi är en väsentlig faktor även för ett förbund, när det gäller att visa sina innersta avsikter och sina möjligheter. Så har det även varit för vårt. Först i och med det att vi fingo statsmedel, de s.k. lotterimedel, som jag förut nämnde om, blev det möjligt för oss att på ett mera positivt sätt framträda. Samtidigt med att vi erhålla dessa statsmedel var det som N.H.F. hade sin första

kurs i Stockholm, då vår förbundsordförande i sitt öppningsanförande drog upp riktlinjerna för husmoderorganisationernas arbete, och då för övrigt hela kursen gav ett klart och tydligt besked om varthän den nordiska husmoderrörelsen syftade. Från och med detta framträdande kunna vi säga att i vårt land allmänhet, press och myndigheter fått klart för sig denna rörelses allvarliga vilja och målmedvetna strävanden. Det är också från denna tid, som vi se vårt anseende växa och vår ställning förändras. Från att endast ha varit ett samlande organ för alla de lokala husmoderorganisationerna, som tillvaratagit deras intressen, väglett och hjälpt dem i deras strävanden, ha vi mer och mer blivit ett forum, till vilket man vänder sig för att erhålla utlåtanden över de nu så i förgrunden stående hem- och familjefrågorna. Vår arbetsbörd blir för varje år allt större och den del av året, då vår riksdag är samlad blir vår tid ibland skulle man vara frestad att säga, alltför upptagen av att svara på motioner, som de olika riksdagsutskottet ge oss tillfälle att yttra oss om och ävenså att ge utlåtande över betänkanden av ganska varierande art. Även om vi ibland kan känna det både tungt och svårt med detta förtroende, då vi tyvärr inom våra led ej ha så stor tillgång till experter som dylika svar och utlåtanden kräva, så äro vi naturligt framför allt tacksamma och glada över att våra insatser i tiden äro sådana, att det blir naturligt att höra vår mening om tidsförhållanden och tidsfrågor. Vi se här i grunden den största uppskattningen av vår insats och ett bevis för att de vägar vi gå och de linjer vi följa äro positiva, bärkraftiga och skapande.

Första gången statsmakterna visade förbundet detta förtroende var 1931 då vi bereddes tillfälle att yttra oss om ett par motioner. Varje år har det sedan i växande grad givits oss tillfälle att yttra oss om de motioner i riksdagen, som beröra vårt förbunds arbete och intresseområden. Även ett stort antal kommittébetänkanden har av Kungl. Maj:t remitterats till oss för yttrande. 1937 var deras antal 5 och 1938 10. Dessutom har från olika statliga styrelser begärts vår medverkan vid viss upplysnings- och rådgivningsverksamhet, och flera av de statliga myndigheter, såsom jordbruksdepartementet, social- och skolöverstyrelsen ha genom förbundet gjort undersökningar genom utsändande av frågeformulär. Som ett bevis på uppskattning och förtroende få vi också räkna, att chefer och tjänstemän i dessa styrelser och myndigheter vid lands- och centralstyrelsemöten på vår anmodan givit anvisningar på i vad mån föreningarna skulle kunna medverka till genomförande av reformer sådana som t.ex. åtgärder för ungdomens arbetslöshet, inrättandet av yrkesskolor i husligt arbete och i den förebyggande hälsovården. Även har från de offentliga arbetsförmedlingarna sökts kontakt med våra lokala föreningar för att tillgodose det starkt växande behovet av hemhjälp, och mellan riksförbundet och socialstyrelsen under vilka dessa arbetsförmedlingar sortera har ett samarbete inletts.

Vill man så ytterligare framlägga bevis för det förtroende som från statens sida visas vårt förbund, kan jag nämna att vår ordförande är den enda kvinnan, visserligen endast suppleant, i det nyligen inrättade Statens institut för Folkhälsan, att hon är en av de ursprungligen tre, nu fem kvinnorna i den av Kungl. Maj:t tillsatta radionämnden, att vi ha fått tillsätta

en ledamot i en statlig kommitté för standardisering av trädgårdsnäringen, och till sist att socialstyrelsen allt från vårt förbunds bildande utsett en representant i vår styrelse och alltjämt önskar på detta sätt uppehålla en kontakt med oss. Och till sist att vi för deltagande i Londonkongressen erhållit ett statsanslag. Många ytterligare bevis kunde ges för det svenska Husmoderförbundets goda ställning i förhållande till statliga myndigheter, men det sagda får vara nog.

Som en sammanfattande synpunkt på det svenska husmoderförbundets kontakt med den svenska staten skulle man kunna framhålla att den nog i förhållande till andra länder är ganska blygsam, men också det rätt så intressanta förhållandet att vi vid starten i en tid då de praktiska hembekymren voro dominerande fingo statens stöd och hjälp för att sedan under en ganska lång period ej vara föremål för något intresse eller förtroende, vilket kanske delvis kan ha sin förklaringsgrund i de ekonomiska felspekulationer som förbundet gjorde. Och att vi sedan småningom genom vederhäftig upplysningsverksamhet, genom saklighet, genom vilja till samarbete, med ty åtföljande intresse från pressen återfått det förtroende som vårt förbund från början rönt av statsmakterna. Vi skola ej heller bortse ifrån att då genom befolkningskommissionernas arbete och utredningar, hem och familjefrågor blivit dominerande, det är helt naturligt att vårt förbunds kontakt med staten och statliga myndigheter vuxit och blivit god. Det faktum att upplysningsverksamhet i hem och familjefrågor i flera av befolkningskommissionens betänkande föreslås som åtgärder nödvändiga bredvid lagstiftning och ekonomiskt stöd, kan även ha bidragit att rikta uppmärksamheten på vårt

förbund. Vi skulle dock önska att det uppskattande och det förtroende som visas oss från statliga styrelser och institutioners sida, även kunde få ett påtagligt ekonomiskt bevis från den högsta statliga ledningens sida. Vi ha ansett att vårt arbete är av den uppbyggande och uppfostrande art och att då det i realiteten också erkänts som ett sådant. Våra under de senaste åren tvenne gånger gjorda framställningar om statsanslag anse vi därför borde ha fått ett gynnsammare bemötande. Vi tro att vår insats för en bättre fost-
ran av växande människor, för en ökad folkhälsa, för en starkare familjekänsla, för ett ökat samhällsansvar även vore värd statlig hjälp såväl som de ungdomliga organisationerna. Det är visserligen sant att det är på ungdomen, som en stat kanske i första hand bygger sin framtid. Därför bör den i första hand bistås, men även vår rörelse, som särskilt tagit familjens och hemmets välfärd som sin arbetsuppgift borde kunna komma i åtanke. Vi reda oss ju visserligen tämligen, men med en med statlig hjälp förbättrad ekonomi skulle våra länsförbund på ett kraftigare, mera målmedvetet och mera fruktbara sätt kunna arbeta lokalt, kunna påverka de enskilda människorna, och detta är i grunden och längden det viktigaste. Ty det räcker inte med att vi som organisation från ledningarnas sida, både den i toppen och de ute i periferien, bilda opinion och ställa krav. Det är visserligen en betydelsefull uppgift, liksom det är betydelsefullt om den svenska staten mer och mer övertager och understöder de samhälleligt människovärdande uppgifterna. Men det behövs ändå det aktiva arbetet för de enskilda människornas höjande fysiskt och psykiskt, som till sist måste ske lokalt i de små grupperna.

